

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

נח

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת נח

- באמונתו יחיה - האמונה בישועת ה' ממשיכה את הישועה.....ב
- ואני תפילתי - כוחה של תפילה ובפרט כשהיא למען כבוד שמו.....ד
- מצא חן - על ידי שהוא נח לבריות.....ו
- יראת ה' תוסיף חן - המתגבר על יצרו זוכה לחן.....ח
- בעיני ה' - הזהירות בשמירת עיניים.....יב
- עולם חסד יבנה - קיום העולם רק בזכות מידת החסד.....יג

פרשת נח

הדבר ההוא ובא בשלימות², ועל כן לא רצה נח להאמין באמונה שלימה שיבוא המבול מים לשחת על הארץ שמא יגרום ע"י אמונתו שאכן יהיה המבול, וזהו שכתב רש"י 'מאמין ואינו מאמין', כי מצד אחד היה מאמין בשלימות בכל דברי הקב"ה, אך 'אינו מאמין' שהתיירא להאמין בדבר הזה פן יגרום על ידי אמונתו להמשיך את המבול.

ביסוד הדברים הללו שהאמונה 'ממשיכה' את הדבר, פירש גם הרה"ק ה'צמח צדיק' זי"ע בכתוב בריש פרשתן (ו ט) 'את האלוקים התהלך נח', בהקדם מה שמבאר בלשון הכתוב (תהלים קטו ג) 'כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא', וז"ל, דמי שיש עליו ח"ו השראת

באמונתו יחיה - האמונה בישועת ה' ממשיכה את הישועה בפרשתן (ז ז), 'ויבוא נח וכו' מפני מי המבול', ופירש רש"י, 'אף נח מקמני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים', והקושיא נודעת, כיצד אפשר לומר על נח שהכתוב מעיד עליו 'נח איש צדיק תמים' (ו ט) שהוא מקמני אמנה ח"ו. ומבאר הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (ד"ה ויבוא) בשם הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע כי 'אמונה' הוא גם מלשון המשכה וגידול, וכמו שנאמר (אסתר ב ז) 'ויהי אומן את הדסה', ובלשון קדשו, 'כי באמונה יש כח זה, שע"י האמונה יומשך הדבר הזה ממקורו ויבוא, היינו ע"י שהוא מאמין בהש"ת ובוטח בו באמונה שלימה על שום איזה דבר', אז נמשך

א. בפרשתן (ח יא), 'ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה', ואיתא במדרש (תנחומא תצוה ה) 'מה היונה הביאה אורה לעולם אף אתם שנמשלתם כיונה הביאו שמן זית והדליקו את הנר', ולכאורה צריך ביאור, איזו 'הארת העולם' נעשתה על ידי הבאת היונה את עלה הזית. וביאר הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע (סוף פרשת פקודי) שהנה עלי הזית חזקים הם ביותר, כמו שאמרו חז"ל (מנחות גג) 'מה זית זה אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים', ולא נימוחו במבול אלא צפו על פני המים, וכשבאה היונה עם 'עלה הזית' רמזה לו לנח לאמר - הבט נא וראה, מעת בריאת העולם ידע הבורא שיבוא יום שנח איש צדיק ישלחני מהתיבה לשוטט על פני היקום - לראות הקלו המים מעל פני האדמה', ולא יהיה לי אז במה להחיות את נפשי, על כן עשה בטבע הבריאה שיהיו עלי הזית חזקים שלא יאבדו במים רבים, ובזאת תשבע נפשי, וזהו אומרם 'היונה הביאה אורה לעולם' - שהאירה את האמונה שהבורא התקין את עולמו מקדם לכל יחיד ויחיד בעולם כפי הצטרכויותיו.

אגב אורחא, הרה"ק מטהאש זי"ע היה אומר (הובא בעבודת עבודה) בשם הרה"ק ה'עטרת צבי' זי"ע, לרמוז במנהג שנהגו רבים לקדש ביום השב"ק על היי"ש שברכתו 'שהכל נהיה בדברו', כי הנה בליל שב"ק קידש האיש על היין ונתקיים בו מה שאמרו חז"ל 'כל האומר 'ויכולו' מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית' (שבת קיט:), ומעתה 'מזכירים' לו, אמנם נעשית שותף, אבל זכור היטב שהכל נהיה בדברו - הקב"ה בעל הבירה ולא אתה, הכל נעשה עפ"י דברו בלבד (ואיך כשותף ח"ו בהנהגת עולם)...

ב. כה מסופר על הרה"ק מלעכוויטש זי"ע, 'מעשה והביאו אל מעונו בלכוביץ' יהודי מתושבי הכפרים הסמוכים שנשברה רגלו באופן קשה, ציוה מרן ז"ל שיכניסוהו אליו בין מנחה למעריב וישכיבוהו על גבי מיטה שניצבה בחדרו. עשו כדבריו ונכנס הוא ז"ל אל החולה ואמר לו, אמור אחרי 'אתה גיבור לעולם ה' מחיה מתים וכו' סומך נופלים ורופא חולים וכו' עד ברכת מחיה המתים', אח"כ שאל אותו אתה מאמין בכל זה, והשיב החולה הן, אך מרן ז"ל גער בו 'דובר שקרים לא יכון לנגד עיני', אמור שנית אתה גיבור וכו', ושאל אותו שנית אתה מאמין והשיב החולה הן, אך מרן ז"ל גער בו כבתחילה, וחזר איתו פעם שלישית עד שהחולה צעק בכל כוחו אני מאמין בכל זה, אני מאמין. מיד ציוה עליו שירד מן המיטה והנה רגלו בריאה כמאז ומקדם, אך כדי שלא יתפרסם הדבר אמר מרן ז"ל שישאווהו לאכסניא ושם ישכב עוד 'מעת לעת', ואמרו ששכיבתו ביום זה הייתה קשה על החולה ביותר אחרי שכבר הבריא לחלוטין' (הובא בתורת אבות, מעשי אבות נה).

הדינים - העצה לזה שיאמר תמיד כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, כי הדינים הם רק לבוש (ר"ל, ניסוי הנראה בחוץ, עיני בגד לגוף) ובפנימיות הם רחמים לטובת האדם, ועי"ז גם מן השמים מסכימים לטובה, כי מאתו לא תצא הרעות, עכ"ל. והנה 'כוס' בגימטריא 'א-ל-הים' (86) הרומז למידת הדין, והאומר גם בשעה קשה בזו שאין זה אלא 'ישועות אשא' - שהכל בא עליו רק בבדי להביאו לידי הישועה, זוכה ומתקיים בו 'ובשם הוי"ה' - מידת הרחמים 'אקרא'. כיו"ב, נרמז גם כאן 'את האלוקים התהלך נח' - שגם בשעה שהיה עליו מידת הדין בחי' אלוקים, התהלך נח באמונתו שהכל לטובה ולמנוחה, ועי"ז זכה אבן לנח' - מנוחת שלום השקט ובטח.

ומבלל הן אתה שומע לאו, שהאיש שלא זכה לקנות בעצמו את האמונה המהורה בהקב"ה שהוא 'גיבור ורב להושיע', והרי הוא מלא דאגה וצער על 'חסרונותיו', ומתהלך תמיד בפחד וחרדה 'מאין יבוא עזרי' - הרי בזה הוא מרחיק מעליו את הישועה והסייעתא דשמיא, וממשיך עליו דינים רח"ל.

וזכר כתב הרה"ק רבי מנחם מנדל מוויטעבסק זי"ע (פרי הארץ, מכתבים עמ' קפח) 'תשובה כללית על דאגת הפרנסה מפני שרבים בוקעין בה, בכדי שלא אצטרך לכפול דברי לכל אחד ואחד. הנה ידוע שעיקר האדם היא המחשבה, ואל מקום אשר תפול המחשבה שם הוא האדם'. כי החושב מחשבות שומאה הרי הוא טמא, ולאידך בחשבו מחשבות מהרה הרי הוא שחור וקדוש, וכך הוא נמי בענין ה'דינים ורחמים', החושב מצרותיו הריהו כמכנים עצמו בתוכם עמוק עמוק, ו'דקדוקי עניות' - היינו הדאגה והמחשבה אודות חסרון הפרנסה מביאה על האדם שאבן יחסר לו. ומוסיף הרה"ק רמ"מ הנה בני קהילת קודש 'בעשינקאוויטיץ' היו שולחים אלי בכל שנה ושנה מכתב שבו הם ביכו את מצב פרנסתם, והוקשה בעיני לקרות מכתבם, ובשנה זו לא קבלתי מהם את ה'מכתב', ומובטחני שיתעלו ויצאו מצרתם - הואיל ואינם משוקעים בתוך מחשבות ודאגות פרנסתם. כי המחשב מחשבות טובות יבוא הטוב עליו, ומזונותיו יהיו מצויין לו ברווח ובכבוד".

ג. והעירני ת"ח אחד שיש ללמוד זאת מהכתוב בפרשתן (ז טז) 'ויסגור ה' בעדו', ובתרגום 'ואגין ה' עלוהי', הרי לך כי פעמים נראה לאדם שהקב"ה סגר בעדו מכל צד ואופן, וח"ו חשך עליו עולמו, אך אדרבה, ב'תרגום' הדבר יתגלה לו שהקב"ה 'מגין' עליו, ולא סוגר עליו ומחשיך חלילה (כידוע שהתרגום אינו מפרש 'לשון' המקרא, כי אם את תוכן הענין). כיו"ב נלמד עוד, שהנה נח הצדיק יושב כשנה תמימה סגור ומסוגר בתיבה סגורה וחתומה, בו תרמוש כל חייתו יער, חיות טובות ורעות, ועליו להאכילם ולהשקותם במשך כל היום והלילה, והוא ממש כיושב ב'בית האסורים' כשהוא משמש ב'עבודות שירות', ולכאורה כיצד נשאר שלם בדעתו ושכלו... וכל אחד יחשוב לעצמו, כיצד היה נראה אחרי שנה תמימה כזאת, והרי את מיטב רופאי הנפשות (פסיכולוגים) היו צריכים להזעיק אליו, וכולי האי ואולי... אבל האמת תורה דרכה, כי כל זה אינו אלא בזמנים כתיקונם, לא כן גבי נח, שידע היטב שהמבול משתולל בחוצות, כל העולם טובע במים הזדונים, ותיבה חתומה זאת היא היא 'מגן ומושיע' עבורו, בוודאי היה שש ושמח בכל רגע על ש'זכה' להיות חתום ונעול תחת מסגר ובריח, וכל עבודתו ויגיעתו שמה היו לו למשיב נפש, בידעו כי רק כך תנצל נפשו... כיו"ב, יכירו בניו וידעו, כי כל מצב הנראה להם כ'בית האסורים' וקושי נורא, כל 'מסגר' ועמל אינו אלא לטובתם הגמורה, להצילם ממים הזדונים למען חיותם כהיום הזה בזה ובכא.

ד. בדרך רמז ביאר הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (אמור ד"ה בפירוש רש"י, או יאמר) את דברי חז"ל (ע"י שבת קיט:): 'כל האומר ויכלו על הכוס בשבת כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית', כי הנה אמרו חז"ל (בר"ר יב טו, הובא ברש"י בראשית א א) שבתחילה עלה בלבו של הקב"ה לברוא את העולם במדת הדין, וכשראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת רחמים ושיתפה למדת הדין, ולפי"ז יש לפרש ענין 'האומר ויכלו על הכוס' בדרך רמז כי 'ויכלו' עולה בגימטריא למנין ע"ב המורה על מקור הרחמים והחסד, ואילו 'כוס' בגי' כמנין 'א-ל-ה-י-ם' (86) המרמז על מידת הדין, וזה האומר בשעת הדין כי הוא ממידת הרחמים נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, מאחר שדבק במידותיו של הקב"ה בעת בריאת העולם.

ה. כבר אמרו בדרך צחות כי תיבת 'דאגה' בנוייה מאותיות שהגמטריא שלהם קטנה מאד - כי קטנות היא להיות 'דואג'.

באר הפרשה - פרשת נח

מביא על עצמו את העניות. משא"כ המתחזק ובוטח בה' שיחיש לו כל טוב, ושום רעה לא תבוא עליו, בזכות אלו המחשבות ניצול מכל רע, ויעבור מעל נהר החיים בשלום ובשלווה¹.

ואני תפילתי - מוחה של תפילה ובפרט כשהיא למען כבוד שמו

בפרשתן (ו יח), 'ובאת אל התיבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך', ביאר בה הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע (תורת המגיד פר' נח) כי כל מהותו של אדם תלויה בתפילה, שהרי 'תיבה' מרמזת על תיבת התפילה, והכתוב מצווה ואומר ואת אל התיבה הכנס נא בכל כחך והכוונה אל תיבת התפילה², מתוך ידיעה אשר אתה - חיך, וחיי בניך ואשתך ונשי בניך כל אלה נמצאים כעת אתך כי בכוח תפילתך תוכל להשפיע להם חיים וברכה. על כן יתפלל אל ה' בכל לבו וימלאו כל משאלותיו³.

עפ"ז ביאר המהר"ל זי"ע (חידושי אגדות ב"מ עמ' קי"ד) את דברי הגמרא (ב"מ לג.) 'אפס כי לא יהיה בך אביון - אמר רב יהודה כל המקיים בעצמו כך סופו בא לידי כך', היינו שכאשר אדם מתיירא מן העניות, בזה גופא הריהו גורם לעצמו שתבוא העניות עליו, וכמו שנאמר (איוב ג כד) 'את אשר יגורתי בא לי', כי כאשר ירא מאיזה דבר הריהו מקטין עצמו תחת דבר זה, ובזה גורם שיקרה דבר זה בפועל, וראיה לדבר, ממצאות הדברים כשיקח האדם 'לוח של עץ' ויניחנה על גבי הנהר בכדי לעבור עליו מקצה הנהר האחד למשנהו - קרוב הדבר שיפול, ואילו כאשר לוח זה יעמוד על הארץ יעבור עליו בשופי בלא שום נפילה, ומדוע, כי בהילוכו ע"ג הנהר הינו מרתת ומפחד שמא יפול, משא"כ בעמדו על הארץ אינו חושש למאומה. והיינו שמחשבת היראה מן הנפילה פועלת עליו שאכן נפול יפול. כיו"ב ממש הוא בכל עניני האדם, כאשר חושש ומתיירא מן העניות - 'סופו בא לידי כך', שהוא

1. עוד איתא בתורתו של המהר"ל (גור אריה דברים כ ה) לבאר במה שמצינו לעניין היוצאים למלחמה, שהיו השוטרים מכריזים 'מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו', ופירש רש"י 'ודבר של עגמת נפש הוא זה', ומבאר המהר"ל, 'שיש אדם בשביל שאחר יקח את שלו חלש דעתו עליו, ובשביל שחלש דעתו עליו איתרע ליה מזליה ומת במלחמה, ודבר זה גורם המיתה'. והיינו שהדאגה והמחשבה שמא יארע לו רע הן הן שהביאו עליו את המיתה.

וכה כתב גם המגיד מדובנא (ספר המידות שער הבטחון פ"ה), כי המאמין בסיבה מה שתהיה ומתיירא ממנה, גם אם הוא מתיירא ממלחמה, הפחד הזה הוא סיבה חזקה להביא עליו את אשר הוא ירא ממנו, כמו שנאמר (איוב ג כה) 'כי פחד פחדתי וַיִּאֲתָנִי ואשר יגורתי יבוא לי'. אשר ע"כ אמרו רבותינו ז"ל (ברכות לב:) 'ארבעה צריכים חיזוק ואחד מהם בטחון', שנאמר (תהילים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ ליבך קוה אל ה'', ונאמר (ישעיה ל טו) 'בהשקט ובבטחה תהא גבורתכם', כי הפחד הוא הסבה אל הנפילה והשבר ומבוא הישועה הוא הבטחון. עכ"ל. ועל פי זה ביאר מה שנאמר בעניין היוצאים אל המלחמה, 'ויספו השוטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו' (דברים כ ח), ולכאורה יש להקשות מה בכך שימיס לבב אחיו, והלא הנצחון במלחמה אינו לא בחיל ולא בכח אלא ה' אלוקיכם הוא הנלחם לכם מכל אויביכם' (דברים ג כב), ומדוע הקפידה התורה שישוב הירא ורך הלבב לביתו, אלא ביאורו הוא 'כי שורש ומבוא הישועה הוא הבטחון השלם, ושורש הנפילה והתחלתה הוא הפחד, ומעולם לא תבוא הישועה על לב מפחד, ולא מפלה על לב שליו', עכ"ל.

2. ידוע מה שפירשו חז"ל (תענית ב.) מה שנאמר (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם' - 'איזהו עבודה שבלב זו תפילה', וביאר הרה"ק ה'בעל הסולם' זי"ע, שהנה ידפוק אדם בידו על השולחן מידי יום ביומו שעות ארוכות עדיין לא ישבר השולחן, אמנם, אם 'פעם אחת' יכה על השולחן מכה עזה בכל כוחו, הרי מיד ישבר השולחן לשברי שברים, כיו"ב לענין התפילה, כי פעמים שאלף תפילות מן השפה ולחוץ לא יפעלו כמו תפילה אחת שתצא מקירות לבו - בכל לבו וכוונתו, על כן בכל לבבכם זו תפילה.

3. נוראות אמרו בכוחה של תפילה, שהנה אמרו חז"ל (סוכה מט.) 'שיתין [פירש רש"י, 'חלל שתחת המזבח כנגד מקום הנסכים', ור"ל, כי היה מקום על המזבח שם נסכו את היין וכן את המים בימי חג הסוכות, והיו יורדים עד תחת המזבח, שם היה 'חלל' לקבל את הנסכים] מששת ימי בראשית נבראו, ולכאורה יש לתמוה מה צורך יש לברוא אותם שיתין כבר בששת ימי בראשית, לערך ג' אלפי שנה קודם בניין בית המקדש, ומדוע לא הכינם הקב"ה

זה נקרא אצלו פרנסה, ועפ"ז יתבאר שעל זאת אמר הכתוב את קרבני לחמי - היינו ה'פרנסה' שלי תשמרו להקריב לי, על ידי 'לאשי' - באש ההתלהבות.

ומוסיף ה'תורי זהב' בזה"ל, דרוב המוני עם אינם משגיחים על תפלתם שיהיה בכוונה כל השנה, רק בימים הנוראים מחזיקים את עצמם בכל כוחם להתפלל כראוי בכוונה שלימה, עכ"ל, וכנגד זה דיבר הכתוב 'ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה', ר"ל שתפללו באש ובהתלהבות כל השנה, ומה שאצלכם 'כבשים' - מלשון כבוש, 'בני שנה', ר"ל, שכל השנה האש כבושה אצלכם. לא תעשון כן לה' אלוקיכם - אלא שנים ליום עולה תמיד, הן בתפילת הבוקר והן בתפילת הערב, תמיד יהיה בבחי' לחמי לאשי על ידי עבודה שבלב מתוך אש קודש באהבתו וזירתו ית'.

בפרשתן (ט יג), 'את קשתי נתתי בענן' רמו בה הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (תורת משה פר' נח ד"ה את קשתי) כי קשתי ר"ת קדושתך שמך תורתך ימינך, ובקש"ת זו הבטיח הקב"ה ששוב לא יבוא מבול לעולם, כלומר המבקש ומתפלל עבור כבוד שמים יתקבלו כל תפילותיו.

וגדול כוחה של תפילה כאמור בפרשתן (ה א) 'ויזכור אלוקים את נח', וברש"י, 'זה השם מדת הדין הוא (שהרי כתיב כאן 'ויזכור' אלוקים' הומו על הנהגת דין), ונהפכה למידת רחמים על ידי תפלת הצדיקים'.^ט ובאמת בכוחו של כל יהודי להפך את כל הדינים בתפלתו, כדברי ה'רבינו בחיי' (בספר 'כד הקמח' בתחילת ערך תפילה), ו"ל יפה כח התפילה לבטל הנגזר... כי התפילה מבטלת הנגזר... התפילה למעלה ממעלת הנבואה, כלומר (למעלה) מהמקום שמשם תוצאות הנבואה לנביאים.

כתב בספה"ק 'תורי זהב' (פנחס ד"ה צו) לבאר מה שנאמר (שם כח ב-ד) 'צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו, ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה' כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עולה תמיד, את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים', בהקדם מה ששמע מהרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע לפרש במה שאמרו (זח"ג ז): 'ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים', כי עבודת ה' ביראה ובאהבה מתוך התלהבות זו היא כביכול 'פרנסתו' של הקב"ה, 'כי השעשועין ותענוג שמקבל ית' מעבודתו

סמוך לזמן בניית בית המקדש, אלא ביאורו, הנה אמרו חז"ל שבשעה שאמר הקב"ה 'יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים' (לעיל א ו) בכך המים התחתונים ואמרו 'אף אנן בעינן למיהווי קמי מלכא' - מדוע מרחיקים אותנו, אף אנו רוצים להיות לפני המלך... וכרת עימם הקב"ה ברית והבטיחם שיזכו להתקרב אליו בניסוך המים שבימי החג, ומשום כך נבראו השיתין כבר בששת ימי בראשית ללמדנו יסוד גדול אדיר וחזק, אין לך תפילה שאינה נשמעת ומתקבלת מיד, והגם שיכול להיות שתוצאות קבלת התפילה אולי ייראו למעשה רק כעבור זמן, ולפעמים אחרי זמן רב מאוד, אך מ"מ התפילה כבר פעלה את פעולתה תיכף ומיד, על כן באותו זמן שבכו המים התחתונים כבר נבראו השיתין לצורך ניסוך המים, ואף שבפועל לא הקריבו מהמים אלא רק לאחר שחלפו ג' אלפי שנה...

ט. ולכאורה צריך ביאור היכן מצינו כאן 'תפילה' שהתפלל נח ומניין שנתהפכה מידת הדין לרחמים ע"י תפילה, וביאר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע משמיה דהרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע כי פעמים עצם עמידת האדם ב'לב נשבר' - בידיעה שלימה - אני רש, ואין לי מאומה מבלעדי עזר ה' יתב"ש, היא 'תפילה זועקת' מאליה ומתקבלת ביותר, וכן היה אצל נח 'וישאר אך נח' - שגנח על מצבו וזה עלה למעלה מכל תפילה.

משל למה הדבר דומה, כי ממנהגו של עולם לבקש מהעני המתדפק על הפתח 'המלצה' - לראות כי אכן כנים דבריו ו'נצרך' גדול הוא. אמנם פעמים שהלה מהלך בבגדים קרועים, וכל מצבו ומעמדו זועק לשמים על עניותו, ואז, עצם עמידתו היא היא ה'המלצה' הטובה ביותר - כי מצבו זועק מאליו עד לשמים, והכל יחוש לעזרתו, להצילו מדחקו לבל ימות ברעב.

י. וכך הביא הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע בשם הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע לבאר במה שאמרו חז"ל (בר"ר לב ו, הובא ברש"י ז' ע) על נח שהיה 'מאמין ואינו מאמין', שהכוונה שהיה 'מאמין' בהקב"ה 'ואינו מאמין' בעצמו שיש בכוחו לבטל את הגזירה. הוסיף ה'דברי שמואל' לבאר ביתר שאת, כי באמת מחשבה זו יש בה חסרון גם באמונה בהקב"ה, שהרי אין סוף לגדלותו ית', ובאמת גם עבודת הצדיקים ואפילו האבות הקדושים אין לה ערך לפי גדולתו, אלא שהקב"ה מקבל באהבה את תפלתם, ובאותה מידה הוא 'משוה קטן כגדול', ומקבל באהבה גם תפילת כל יהודי 'פשוט', ומסיים הרה"ק בזה"ל, ומכח אמונה זו יכול כל יהודי להפוך ולבטל גזירות בתפילתו.

באר הפרשה - פרשת נח

העם הזה, ויאמר ה' סלחתי כדברך, וברש"י, 'סלחתי כדברך - בשביל מה שאמרת פן יאמרו מבלתי יכולת ה'.' מכאן היה הגה"ק מטשעבין וצוק"ל מדויק כי המתפלל למען כבוד שם שמים מוכרחת תפילתו להתקבל. והרי לך ראיה, שהרי משה התפלל כאן בזכות שני דברים. א'. שלא יתחלל שם שמים - ואמרו הגוים מבלתי יכולת ה' להביא את העם הזה. ב'. - ה' ארך אפיים ורב חסד וכו'. וברש"י, (עיי"ש) ארך אפיים אף לרשעים. ואפילו הכי אמר לו הקב"ה סלחתי כדברך - על שאמרת מבלתי יכולת ה'. והיינו שגדולה כוחה וזכותה התפילה למען כבוד שם שמים יותר מהזכרת מידות הרחמים.

היה מסיים הגאון גאב"ד טשעבין זצ"ל ואומר שמצווה רבה לפרסם דברי רש"י אלו - למען ידעו דור אחרון גדולתה של תפילה למען כבוד שמו באהבה, וירבו לבקש הן בבני הן בחיי הן במזוני - 'אבי שבשמים, גלוי וידוע לפניך כי לכבודך רצוני לזכות בזרע חי וקיים, אנא ממך הסר ממני את עול הפרנסה כדי שאהיה פנוי לעבודתך, ותסיר ממני כל הייסורים וכל המניעות ברוחניות ובגשמיות, בכדי שאוכל לעבודך עבודה הישרה והמקובלת לפני כסא כבודך' "תפילה כזו שיש בה כבוד שמים מתקבלת בכל עת ועונה.

מצא חן - על ידי שהוא נח לבריות

בסוף פר' בראשית נאמר (ו ח) 'ונח מצא חן בעיני ה', כתב ה'אור החיים' הק' זי"ע (שם) שאי

הוסיף על זה ב'ליקוטי חבר בן חיים' (ליקוטי בתר לקוטי פר' נח) וז"ל (בשינוי). כי כשאומרים ישראל בסוף התפילה עשה למען שמך וכו' נעשה רעש גדול למעלה. נראה הענין, כי בעוונותינו הרבים מיום שחרב ביהמ"ק ננעלו שערי תפילה (ברכות לב:), וזה הכוונה עשה למען שמך - שאנו מבקשים, אף אם לא הועילה תפילתנו אבל אנא ממך, עשה למען שמך, ולמען קדושתך ותורתך וימינך, הושיעה ימינך. וזוהי נעשה הרעש למעלה.

והנה מה שאמרו שנעלו שערי תפילה למדוה במדרש איכה מדכתיב (איכה ג מד) 'סכות בענן לך', וזה רמזו בכתוב 'את קשתי נתתי בענן' - כשיהיה 'ענן' המעכב את התפילה מלעלות - נתתי לכם את קשתי' כנגד ענן זה, כלומר שתתפללו עשה למען קדושתך ותורתך וימינך ותתקבל תפלתכם, ע"כ.

ומהאי טעמא תקנו לומר בסוף תפילת העמידה 'עשה למען שמך, עשה למען ימינך, עשה למען תורתך, עשה למען קדושתך'. כי אחר כל הבקשות שבתפילת 'שמונה עשרה' מוסיפים אנו לאמר, אבינו שבשמים כל אלה עשה לא למעננו, כי אם למען שמך הגדול.

והנה בפרשת שלח התפלל משה רבינו (במדבר יד יג) 'ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים וגו', ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר מבלתי יכולת ה' להביא את העם הזה וגו', ועתה יגדל נא כוח ה' כאשר דברת לאמר, ה' ארך אפיים ורב חסד וגו', סלח נא לעוון

יא. הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע הי"ד היה רגיל לספר על אחד מחסידי הרה"ק מראפשיץ זי"ע בשם ר' זאנוויל אשר היה עני ואביון מבלי פרוטה לפורטה, והציעו לו לשמש כש"ץ בימים נוראים בעיר פלונית תמורת מחיר הגון ונכבד, מאחר שהיה יודע 'פרק שירה' וקולו ערב ביותר, והתחבט מאוד היאך ישהה בר"ה שלא במחיצת רבו, אך הדחקות הנוראה הכריעה את הכף וקיבל את ההצעה, וכאשר בא להיפרד מהרה"ק מראפשיץ נענה כנגדו בשנינותו וחריופותו, אה זאנוויל, ובכן תן פחדך אויך געלט... (וכי גם הבקשה על 'ובכן תן פחדך' היא 'כסף'... כלומר שכל תפילתך לא תהא אלא מחמת הממון שהובטח לך), נענה לו החסיד מיניה וביה 'ובכן צדיקים אויך געלט'... (גם הצדיקים צריכים למעות...), הוסיף על כך ה'קדושת ציון', ואני אומר 'ובכן יתקדש שמך ה' אלוקינו, אויך געלט' - שבכדי שנוכל לעבוד את ה' כראוי ולקדש את שמו הגדול בעולם זקוקים אנו למעות הרבה...

כלל הדברים, שכל בקשת ה'גשמיות' אינה אלא לצורך רוחני, והרי היא כבקשה על ענייני הרוחניות. וכן רמז לה ה'חתם סופר' זי"ע (סוף פר' תבוא) בפסוק (תהילים כז ד) 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש', שהנה אמרו חז"ל (תענית ח:) שאין לבקש על שני דברים כאחד, כדכתיב (עזרא ח כג) 'ונצומה ונבקשה על זאת' ולא על אחריתי, ולכאורה קשה שהלא אנחנו מבקשים על כמה וכמה דברים ב'שמונה עשרה' וב'אבינו מלכנו', אלא ביאור הדברים, שכל כוונתנו אינה אלא לדבר אחד - שיהיה לנו כל הנצרך לנו לשבת בבית ה' ולחזות בנועמו, וזהו הפירוש במזמור זה אחת שאלתי מאת ה', אותה אבקש ולא יותר, ומהו, שבת בבית ה' כל ימי חיי, וכל הבקשות שאני מרבה לבקש בכל התפילות וכדומה אינם אלא לצורך דבר זה בלבד.

'שלשה הקב"ה 'אוהבן', מי שאינו כועס, ומי שאינו משתכר, ומי שאינו מעמיד עצמו על מידותיו'.

ובתב הרה"ק הישמח ישראל' זי"ע בפרשתן (בדיבור הראשון) שאיתא ב'ספר הישר' לרבינו תם דהגם שהבחירה נתונה בידי האדם לבחור בטוב או ברע, אולם אם ימצא האדם חן בעיני ה' מגביהו הקב"ה למעלה מן הבחירה - שיהא מוכרח מצד טבעו ומהותו לעשות אך ורק 'טוב', וכל זה בא לו לפי שעתיד לצאת ממנו זרע כשר וצדיק.

ומבאר הישמח ישראל' דבריו ה'ספר הישר' וה'חרדים' לדבר אחד נתכוונו כי הנזהר מבעס ורונגא והוא נח בדיבורו והילוכו ובמעשיו זוכה להיבנות בזרע כשר, וממילא זוכה לחן. וזוה מבואר הכתוב ונח מצא חן, שהנהגתו הייתה בנחת עם הבריות, והיה מעביר על מידותיו, לכך זכה שיצא ממנו זרע כשר - אברהם אבינו וכל צדיקי עולם, ממילא מצא חן בעיני ה' וזכה לכל טובה וברכה.

כיו"ב מצינו לקמאי שביארו את הפסוק (תהלים מה ג) 'הוצק חן בשפתותיך', דלכאורה צריך ביאור מדוע נקט 'בשפתותיך', ולא 'בפיך', והרי על ידי השפתיים אין האדם הוגה כי אם ד' אותיות - בומ"פ, ואילו כל שאר האותיות מוצאם בחיך, גרון, לשון ושיניים, ואם כן מה ראה לשבח את הדיבור בשפתיים דייקא. אלא, כי אכן, החן' יבוא לאדם כאשר ימנע את עצמו

אפשר לומר שנה ניצל ממי המבול עבור שהיה צדיק ולא חטא, דאם כן אף התינוקות שעדיין לא באו לכלל עונשין היו צריכין להינצל מן המבול, אלא בע"כ צריכים לומר שהקב"ה התחרט והתנחם כביכול על עצם יצירת האדם וכל העולם כולו, כמו שנאמר (ו ז) 'אמחה את האדם... כי נחמתי כי עשיתים'. מעתה תתמה כיצד ניצל נח מהמבול, תשובתו בקרא - 'ונח מצא חן בעיני ה'', (ושלא תאמר שלא היה צדיק ולכן הוצרך לחן בכדי להנצל מן המבול) כי הגם שהיה צדיק לא תצילנו צדקתו - אלא בחינת החן, ועל ידי מה השיג החן - על ידי קיום איזה מצוות, 'כי יש לך לדעת שיש מצווה שתועלתה להמשיך חן על האדם, או בבחינת ג' או ד' מצוות ידועות, עיי"ש.

אלא, שלא מצינו בדבריו מהי הדרך שע"י יזכה למצוא חן ושכל טוב בעיני אלוקים, והרי כל בר דעת מבין ויודע עד כמה הוא זקוק לענין זה - למצוא חן וחסד לפני המלך, שיציל אותו ממי ה'מבול' השוטפים חן ברוח חן בגשם, מכל הקשיים הצרות והניסיונות...

ומצינו בספר 'החרדים' (פס"ו אות עה) אם רוצה אדם למצא חן בעיני ה', לא יבעוס, שנאמר 'ונח מצא חן בעיני ה'', ולא פירשו למה מצא חן, אלא בשמו פירושו (היינו שסיבת נשיאת החן מרומז בעצם השם - נח), שהיה נח בדיבורו ובמעשיו ובהילוכו (כדאיתא במדרש הנעלם - זוה"ק), לכן מצא חן, ח"ן ונ"ח חד הוא (היינו שאותיותיהם שוות), עכ"ל. כיוצא בזה איתא (פסחים קיג):

יב. ידועים הדברים, בעת אשר היה להרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע התנגדות גדולה בימים עברו (אודות עניני הכלל) והדבר היצר לו מאד ורצה בכל כוחו להשתיק ולהרגיע את הרוחות. ויהי בעת נסעו אל עיירת המרפא מארינבאד פגש את הרה"ק מנאוואמינסק זי"ע והפציר בו מאד שיפעל להרגיע את הרוחות הסוערות, ענה לו הרה"ק מנאוואמינסק, אנחנו מתייחסים אחרי מרן הבעש"ט הק' זי"ע ומקובל במשפחתנו בשמו שכל 'מנהיג' שאין עליו התנגדות לא יזכה להאריך ימים על ממלכתו, כשמוע ה'אמרי אמת' את דבריו נחה דעתו שהרי ע"י ההתנגדות יאריכו ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים.

עפי"ז ביאר בנו הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע את דברי רש"י בריש פרשתן 'יש דורשין לשבח ויש שדורשין לגנאי', וכל הרואה יתמה מדוע היו כאלו הדורשים לגנאי, אלא, ש'דורשים' אלו גרמו בדרשתם לגנאי שנח יאריך ימים. ואכן מצינו שנח האריך ימים ביותר, שבעת המבול היה בן שש מאות שנה, ולאחר שיצא מן התיבה חי עוד שלש מאות וחמישים שנה, על אף שהארי הכישו בימי המבול בגיל מופלג שכזה (כי באותם דורות היו חיים רק לערך ארבע מאות שנה), וזכה לכל זה רק על ידי ההתנגדות שהייתה עליו, ואולי לזה כווננו הדורשין לגנאי - להאריך את ימיו יתר על המידה. ועלינו לקחת מוסר לנפשנו, שבעת שיש לנו 'מצירים' נבין שכל זה אך ורק לטובתנו, ונעביר על מידותנו שלא לבעוס עליהם ולהשיב להם כגמולם הרע.

יג. יש שפירשו בדרך צחות, כי פה הפתוח תמיד לדבר ללא הרף אין בו חן כלל... וכל ה'יופי' והחן הוא רק ממה שיש בו 'כח המעצור', עת לדבר ועת לשתוק, ומשום כך תלה הכתוב את החן ב'שפתיים' שבהם סוגר את הפה...

באר הפרשה - פרשת נח

ממילא זוכה לנשיאות חן, ועל ידי מה נעשה הנפש מוזכך ונקי - בזה שיתגבר על הנסיונות ככל עניני 'קנאה תאוה וכבוד' המוציאים את האדם מן העולם.

בא וראה עד כמה אהוב וחביב לפני המקום ב"ה זה האיש המתגבר על יצרו, שהנה נאמר בפרשתן (הא) 'וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף עוד לקלל את הארמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעוריו', וכתב 'בעל הטורים', וירח - ב' במסורה, הכא, ואידך 'וירח את ריח בגדיו' (להלן כו), ומבאר הר"ק ה'קדושת לוי' ז"ע על פי מה שאמר כבוד אדוני אבי מורי ורבי, וירח ה' את ריח הניחוח, מהיכן בא ריח הניחוח לה' - מהאדם הקרוץ מחומר, והטעם כי בקרבו שוכן יצר הרע המסיתו להדיחו מעבודתו יתברך, והוא מתגבר עליו לעבוד את ה', מהתגברות זו עולה ריח ניחוח אשה לה'.¹ וזהו שאמר הקרא 'וירח את ריח הניחוח ויאמר ה' לא אוסיף עוד כי יצר לב האדם רע מנעוריו', כלומר, מאחר שהוא

מלהוציא דיבורים העומדים לו הכן בשפתיו, וכבר רוצה הוא להוציא... והוא מונע עצמו... בזה יוכה ל'חן', ומהאי טעמא שיבחה את השפתיים, כי דיבור שעדיין נמצא רק בין השיניים והשפתיים שהם כשתי חומות לשמור על הדיבורים היוצאים מפיו אינו כל כך שבת לנמנע מהם, כאותו הנמנע ברגע האחרון - כשכבר עומדים לו הדיבורים הכן על שפתיו, לדקור את רעהו כמדקרות חרב ואעפ"כ הנו מתגבר על טבעו, וחושק שפתיו זו לזו בשעת מריבה שלא ידברו את האסור להם, עי"ז זוכה לנשיאת חן בעיני אלוקים ואדם, ועל כן ברכך אלוקים לעולם.

יראת ה' תוסיף חן - המתגבר על יצרו זוכה לחן עוד דרך לזכות על ידה בנשיאת חן הוא כדאיתא בגמ' (סוכה מט:) כל אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים, נמצא שע"י יראת שמים יוכה לחן. וכך כתב ב'שפת אמת' (תרנ"ו) כשהנפש מוזכך ונקי חל עליו הצלם אלוקים, ואחר שיש עליו צלם אלוקים

יד. הקשה הר"ק ה'שפת אמת' ז"ע (תרנ"ב ד"ה אלה), הרי הכל גלוי וידוע לפניו ית"ש, וידע כי יחרב העולם במבול, אם כן היה לו לברוא את העולם רק מנח והלאה, אלא, שהבורא רצה להודיענו שגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה (בריאת) שמים וארץ (כתובות ה.), וראה נא שכשהוא יתברך ברא את העולם לא היה לזה קיום כביכול, ואילו כשנח מסר את נפשו לעבוד את ה' האלוקים נשאר יחידי וממנו יצאו כל באי עולם עד עצם היום הזה, ללמדך שכל העולם תלוי בעבודת האדם.

וכך אומרים בשם הגה"ק החפץ חיים ז"ע שה'נסיון' דומה הוא ל'מכרה זהב', היא חלקת קרקע המעורבים באדמתה גרגרי זהב, ועל הכורה להתעסק בבוץ, בחול ובעפר, לחפור ולחצוב בסלעים ולברר מתוכם את גרגרי הזהב, והגם שראשו על כרעיו על קרבו מתלכלכים בבוץ ושאר לכלוך, פניו משחירים כשולי קדירה, הרי הוא מלא 'ששון ושמחה' כמוצא שלל רב, ואם מישהו ילעג עליו על מראהו לא ישית ליבו אליו כלל, בידעו שבכל רגע ורגע מתגדלת עשירותו לאין ערוך. כיו"ב, תאמר כלפי אותם העומדים בנסיונות קשים, עד שנראה שהם 'שחורים', אל ירך לבבכם, דעו נא, בכל רגע ורגע שהאדם עומד בנסיון לבלתי לכת אחרי יצרו הרע הרי הוא עושה נחת רוח שאין למעלה הימנה, ועולה ומתעלה לאין גבול.

מעשה באחד שנכנס ובא אצל רבו ותינה בפניו את רוב מכאוביו ויסוריו הרבים אשר עוברים עליו בגוף ובנפש, הראה לו הרבי דמות דיוקן של צדיק קדוש מדורות הקודמים, ושאלו מה הנך רואה, ענה לו, הנה רואה אני דמות צדיק פלוני, הוסיף הרבי לאמר לו, אבקשך שתתבונן יותר לעומק, הביט שוב ואמר לו, רואה אני רבבות אלפי נקודות שחורות (כי מדרך הציירים לצייר הרבה נקודות שחורות, ובצירוף הנקודות נעשית תמונת הוד), הסביר לו רבו במתק שפתיים, כל זה משל הוא לימי חיי האדם בהאי עלמא - כל ימי חייו של האדם נבנים מהרבה נקודות שחורות והיינו ייסורים ומכאובים, יש העושה מהם חיים שחורים ומרים, אך המשכיל יקח את הנקודות השחורות ומאיר אותם באור האמונה ועבודת ה' ובונה מהם תמונת הוד והדר.

וכבר אמרו שכל יפיו של 'כתר המלכות' בא לו מהחללים הריקים - מקום שלא ניצוק בו לא זהב ואף לא כסף אלא אוויר ריק מכל... ומשם נתפשט היופי לכל הכתר כולו, וכלומר ממקום הקושי והייסורים שם הוא יופי ותכלית האמונה (העבודה).

תענוג מעבודתם, כי בקרבם שוכן היצר המדיחם מעבודת ה', והם כובשים אותו, מה שאין כן גבי המלאכים - כדאיתא בגמרא (שבת פט.). בתשובת משה רבינו למלאכים 'כלום יצר הרע יש ביניכם', על כן אין בעבודתם רבותא (חידוש) כל כך.

זוהי הכוונה ב'מסורה' שכתב 'בעל הטורים', וירח ה' ריח הניחוח - וירח את ריח 'בגדיו', שהריח ניחוח שבא לו מהאדם הוא כביכול 'בגדיו' שמתלבש בו.

ועיקר הנחת רוח ו'הריח ניחוח' הוא ממה שמתנייע להתגבר על יצרו בקושי רב, וכדכתיב בפרשתן

מעלה לפני 'נחת רוח', ע"י ש'יצרו רע מנעוריו' ונלחם בו להתגבר עליו, לכן 'לא אוסיף לקלל את האדמה'.

ומוסיף ה'קדושת לוי' להביא את דברי 'הצדיק ר' בער ז"ל' (המניד הגדול ממעורר ז"ע) שלא זו בלבד שעבודת בני ישראל מעלה 'ריח ניחוח' לפני ה', אלא כביכול הקב"ה עושה לעצמו בגד מעבודתם, ומתלבש בו, ובוזבז את הפסוק (ישעיה מט ג) 'ישראל אשר כך אתפאר, ש'אתפאר' הוא מלשון 'התלבשות' כדכתיב (ג ז) 'ויתפרו עלי תאנה'. ולא עוד, אלא שאין הקב"ה מלביש עצמו אלא מעבודת עם בני ישראל ולא מעבודת המלאכים, והטעם שהם מעלים כל כך

טו. ודע שאין לתאר ואין לשער גדול הנח"ר שיש לאבינו שבשמים מכל 'משהו' ומשהו שמקריב מעצמו מתוך גיעה וקושי בהתגברות על היצר, וכבר כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (לך לך תרל"ז ד"ה טעם) לבאר היאך זכה לוט להיות עם אברהם אבינו וממנו דוד המלך ומשיח - בזכות הרן אביו שמסר עצמו לשריפה באור כשדים למען שמו, והגם שלא היה זה לגמרי לשם שמים, מכל מקום אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, ועל כל דבר קטן כגדול משלם הקב"ה שכר משלם.

טז. יש שהמשילו את העניין למלך רם ונישא שהיו לו שרים רבים יודעי נגן שהיו מנעימים לו תדיר בשירה ובזמרה, ולצידם הייתה לו ציפור שגם הייתה מזמרת לפניו, והנה כל הנאת המלך משירת השרים לא היתה מגעת לרוב הנאה וקורת רוח שגרמה לו הציפור, שאלוהו השרים הרי שירתנו עריבה עשרת מונים משירת הציפור ומדוע מתפעל המלך כל כך מהציפור, ענה להם המלך, בזה שאדם משורר אין כל חידוש בדבר, ולכן אין שירתו מביאה לידי ההנאה והתענוג שיש בשמיעת שירת הציפור שאין דרכו בכך. וכעין זה איתא מהרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע בספה"ק 'תורה אור' (פר' וישלח ד"ה והנה הקרבנות - במשל לציפור המדברת), ולדידן ייאמר, שירת ועבודת קרוצי חומר עריבה כביכול לפני הבורא יתברך עשרת מונים משירת המלאכים ועבודתם, כי הם 'אין בהם לא יצר ולא קנאה ולא שנאה' (עיין שבת פט.). ואין כל חידוש שעומדים ומזמרים לפניו יתברך, אבל אנן ששוכן בקרבנו 'יצר הרע המתגבר עלינו בכל יום' (סוכה נב.). למנוע מאיתנו כל זיקה של עבודת ה' ומתחזקים אנו שלא לשמוע לו אלא לעבוד את הבורא, עבודה כזו מעלה קורת רוח מרובה לאבינו שבשמים, ומסיים שם ה'תורה אור', כי עינינו רואות שבאם יתענה האדם כמה ימים ייחלשו כל כוחותיו ולא יוכל לומר אפילו פרק אחד שבתהילים וכדו', וכן שאר מניעות שיש לאדם מקור וחום וכיוצא והנה אם אך יכניס אל פיו איזה דבר מאכל, מיד יחלו הכוחות לשוב אליו וכבר יוכל לרנן לבוראו, נמצא שאותם דברים הגשמיים הם הנותנים את הכח לעבודת ה', היש לך חזק גדול מזה קמי הבורא, שדבר גשמי מתרומם בכדי לומר לו ולעבדו.

יז. מסופר על אחד שבא לפני הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע ושיבח בפניו בחור חשוב וכן עליה, כשתוך כדי דברי השבח אמר הלה על אותו בחור 'בחור זה אין לו יצר הרע כלל', ענהו ה'חזון איש', א"כ אינו אלא 'בעל מום'. כי זה כל האדם - שיש לו יצר והוא מתגבר עליו לעשות רצון קונו.

יח. מספרים על אברך שהתאונן בפני הרה"ק הרמ"מ מוויטעפסק זי"ע על יצרו הרע הנלחם בו ללא הרף, ועד שעולה בידו לנצחו ולהתגבר על הניסיון האחד, מיד משית עליו היצר ניסיון חדש, ונענה האברך, רבי, כלו כל הקיצין וכבר אין בכוחי להלחם עמו, ענהו הרה"ק איתא שמעמידת בני ישראל בניסיונות נעשה בגד להקב"ה, ומדרך העולם לשנות מפעם לפעם את בגדיהם, כי אחר זמן מה מתרגלים למראה הבגד וכבר אין נהנים ממראהו, כמו כן הבורא יתברך מחליף כביכול את בגדיו על ידי הניסיונות החדשים המשחרים לפתחו של האדם - יומם ולילה לא ישבותו, כי בהתגברות האדם נעשה לו בגד 'חדש' כביכול.

יט. וכדברי הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע על הפסוק בפרשתן (ח יא) 'והנה עלה זית טרף בפיה', ובגמרא (עירובין יח:) אמרה יונה לפני הקב"ה, רבוננו של עולם, יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש

יסודות גדולים ודברי הדרכה נחוצים לכל עבודת החיים מצינו ב'אור החיים' הק' על הפסוק (לעיל ב טו) 'ויקה ה' אלוקים את האדם ויניחחו בגן עדן לעבדה ולשמרה', כשהוא מקשה איזו 'עבודה' צריכה גן עדן שיעבדו בה, ואם אכן צריכה היא לעבודה אם כן מי עובד אותה מיום בריאת האדם הראשון - לאחר שנתגרש מגן עדן, ועד עצם היום הזה, וכעין זה תמוה מהו שייך 'לשמור' אותה, וכי שייך שיגנבו בה. ומבאר האור החיים הק', בהקדם מה שצריך לדעת, כי כל מציאות העולם אינו אלא דוגמא לעניינים הרוחניים, וכשם שאין האדמה מוציאה מזון האדם אלא אם כן עובדים אותה בזריעה ועל ידי הגשמים שיורדים עליה, ואף גם זאת שנצרך ל'שמירה' מפני הדברים המפסידים את הצומח, כיו"ב ממש גבי גן עדן ועולם הבא, כי נצרכים לעבודה באופן רוחני, 'הגשם' המצמיח את הפירות והיבול הוא עסק התורה שנמשלה לגשם, 'הזרעים' הם מצוות עשה, 'עבודת הארץ' היא 'התעסקות גדול והסתבלות נמרץ בתורה שהוא עיקר מצוותה', וכמו כן נצרכת היא ל'שמירה' לבל 'תיפסד' על ידי עשיית עבירות ופריצת גדריה שהם מפסידים כל טוב. וזהו שאמר הכתוב 'ויניחחו בגן עדן לעבדה ולשמרה', ר"ל שזה כל עבודת האדם בהאי עלמא, לעבוד את 'חלקת האדמה' בגן עדן על ידי לימוד התורה ועשיית המצוות, ולשמור עליה שלא תיפסד בעבירות². ובהיות האדם בגן עדן בפועל קודם שחטא וגורש ממנה היה רואה

(ו ב), 'מהעוף למינהו ומן הבהמה למינה וגו' שנים מכל יבואו אליך להחיות', וכתב הרמב"ן 'הודיעו כי מעצמם יבואו לפניו שנים שנים, ולא יצטרך נח לצודם בהרים ובאיים, אחרי כן הוסיף הקב"ה לצוותו (ו ב) שיקח מכל הבהמה השתורה שבעה שבעה, ובאלה לא אמר שיבואו מעצמם אליו אלא שהוא יצטרך לחזור אחריהם ולהביאם לתוך התיבה, כי הבאים להנצל ולחיות להם זרע (להמשך קיום המין בעולם) באים מאליהם, אבל הבאים להקריב עולות לא גזר שיבואו מעצמם לישחטו, וטעם הדבר כתב הרמב"ן לקמן (ו ה-ט) כי הבאים לקיום המין לא הצריכו הבורא יתברך לטרוח על זה, אבל הבאים לצורך קרבן אדרבה יטרח במצוה, כי המצוה יפה ביותר כשהיא באה על ידי טורח בעמל ויגיעה.

דברים מלהיבנים מצינו בדברי רבינו ה'אור החיים' הק' זו"ע (לעיל ג ד), וז"ל, ואם תאמר למה יברא ה' בריה רעה כזו (דהיינו היצה"ר) לתקלה, דע כי בריה זו כל מה שהפליא ה' בגודל בחינתה כן גודל בחינת השגת הנפש בעולם העליון, כי לפי התעצמות הצריך לאדם לנצחון כן יטול שברו, כמאמרם ז"ל (אבות ה כג) 'לפום צערא אנרא', ואם היה מגביל שיעור כח המסית בשיעור מועט אין מקום לרוצה להשיג השגה גדולה להשיגה, כי אין השגה זולת אמצעות נצחון המסית וכו'. ומעתה הפליא ה' להתחסד עם אוהביו להכין להם דבר שבאמצעותו ישיגו עלות במעלות חיים הנצחיים, אשרי העם שככה לו. עכ"ל.

ותלויין בידי בשר ודם'. והכוונה היא שאפילו עלה קטן - מעט עבודה, אלא שהוא מרורין - שבא לאדם בקושי ובמרירות לעשות רצון קונו, דבר זה חשוב ומקובל לפניו ית', יותר מעבודות גדולות אשר הם בלא יגיעה אלא מתוקין כדבש.

כ. כיוצא בדבר אמרו ביאור יקר בלשון המשנה (סנהדרין פ"י מ"א) 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא', כי 'חלק' הוא כמו 'חלקת אדמה', ור"ל שכל יהודי יש לו 'חלקה' בעולם הבא, והיא 'מצמחת' את מה שהוא 'זורע' בעולם הזה... וכדאיתא במשנה (אבות ד רט) 'העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין'.

וכמו שהביא בספר 'משחת שמן' (בראשית עמוד רז) ששמע מאדם נכבד לפרש בדרך משל לאדם שקנה חלקת אדמה לבנות שם בית, ראשית דבר יזמין 'אדריכל' לשרטט תבנית הבית והחצר, בפרוזדור והחדרים, אמנם מה יקרה אם הלה יחזיק את עצמו כ'חכם' ויתחיל מיד לבנות מבלי כל מחשבה תחילה, ויעשה לעצמו פרוזדור גדול בכניסת הבית, הרי מעתה לא יישאר לו מקום לבנות חדרים הרבים אשר איווה לבנות בביתו החדש והמפואר. זה הכלל, אי אפשר לבנות בית כרצונו, רק אם יכין תחילה 'פלאן' (תכנית) כדת מה לעשות בכל פיסת אדמה, והעיקר, עליו להיזהר שלא להשתמש עם כל המקום לפרוזדור לפני החדרים. וזוהי כוונת דברי המשנה, שהאף אמנם שאי אפשר לאדם להתקיים בזה העולם מבלי ה'פרוזדור' - עניני עוה"ז, מכל מקום עליו להיזהר לבנותו רק לפי ההכרח, וישתמש בענייני עוה"ז כפי הנצרך בלבד, וכך יישאר לו מדור ראוי לשמו בעולם הבא, בכבוד הראוי לו.

בעיניו פעולת צדיק לחיים - כיצד מעשיו פועלים בנן זכה הם דבריו כאש, אכן יש לך לדעת כי כל הווה עדין, ולאחר שנתגרש משם שוב אינו רואה בעיניו, אך אינו אלא דוגמא לרוחניות, וכמו שהארמה צריכה מכל מקום בן הוא מציאות הדבר. עבודה והזרעה והגשמה (-גשם) להוציא מזון האדם, גם

משל נפלא שמעתי בשם אחד מגדולי ומאורי הדור שליט"א, נדמה בנפשנו, אדם נכבד ומשכיל שהגיע בדרך הילוכו לקמפוס (מתחם) גדול מאד הכולל מספר בנינים רחבי ידיים. אחד מהם משמש כבית מדרש גדול נאה ומרווח ולצידו אוצר ספרים מלא וגדוש בספרים, ומספר חדרי שיעורים, ואף מקוה טהרה צמוד לו. במשנהו 'חדר אוכל' גדול עם מאות מקומות ישיבה, ואף מטבח עם עשרות עובדים. ובמבנה השלישי ניצבים עשרות רבות של חדרי שינה, גם כאן פגש עשרות עובדי תחזוקה העומדים הכן לשרת בכל מה שיידרש. רק דבר אחד חסר היה שם, בעלי המקום לא העמידו 'טבלא' (שלט) המודיע מה טיבו של הקמפוס הלז, למה הוא משמש ומה ייעודו.

האיש המשכיל החל לחקור בדעתו ולנסות להבין את סוד כוונתו ומטרתו של בוני הקמפוס הענק. כאשר לפניו עמדו ב' אפשרויות, האחת שנבנה כאן בית מלון (hotel) לצורך האנשים הזקוקים למרגוע ומנוחת הנפש. כאן יוכלו לנוח מעמל נפשם בחדרי השינה ולהבריא את גופם במטעמים שיוגשו להם בחדר האוכל, וכל זאת מבלי לוותר על תפילה בציבור ושיעורי תורה בביהמ"ד המרווח ואף לא לבטל יום אחד מטבילה במקוה טהרה. לאיך, עלתה בדעתו אולי מטרת בוני המתחם הענק היא הקמת ישיבה קדושה למאות עמלי תורה שישקיעו את רוב אונם ומרצם בעמל התורה הקדושה יומם ולילה בהיכל ביהמ"ד בקדושה ובטהרה, ואף יסיפו להחכים בשמיעת שיעורים בתורה ויראה תמידין כסדרן מרבתייהם בחדרי השיעורים. ובכדי קיום גופם ישברו את רעבונם בסעודות המוגשות בחדר האוכל. כאשר מדי ליל יאגרו כוחות להמשך עמלם ביום המחרת בחדרי השינה שיעמדו לרשותם.

ובאמת, 'שני צדדיו' של אותו חוקר מרוחקת המה במהותן זו מזו כרחוק מזרח ממערב. כי אם ב'בית מלון' מדובר, הרי שהעיקר והתכלית שלשמו מיועד הכל הם חדרי השינה והאוכל, אלא שבהיות ולא ייתכן מבלי להעמיד גם 'צרכי דת', לכך טרח בעל הבית לבנות ביהמ"ד, ספריה וגם חדרי שיעורים, ואפילו על מקוה לא פסח למען הנופשים... משא"כ, אם מטרתו היא הקמת 'ישיבה', הרי שהתכלית העיקרית היא 'בית המדרש' ו'אוצר הספרים' ו'חדרי השיעורים' ו'מקוה הטהרה'. אלא שבכדי לקיים הציווי 'נשמה שנתתי בך החיה אותה' נצרכים גם חדרי האוכל ופנימיית חדרי השינה....

וככל החזיון הזה, יש ביד איש משכיל על דבר אמת לחקור ולהסתפק במהותו ותכליתו ומטרתו של עולמנו הזה שבו הננו נמצאים, אשר בו בכל מכל כל, אכילה ושינה מחד, ותורה ותפילה וחיי הרוח מאידך. האם העיקר בו, הוא האכילה והשינה והמנוחה ורק 'בשביל הנשמה' לא שייך להישאר בלא תפילה ושיעור תורה. או שהאמת היא בהיפך הגמור מזה, כי מהות העולם הזה הוא - 'ישיבה'. בה עיקר תפקידו של כל אחד ואחד הוא לעסוק בצרכי נשמתו בתורה ויראה ומעש"ט עד שיזכה להתענג על ה' ולהנות מזיו שכירתו. וכל שאר עניני אכילה ומנוחה המה רק טפלים לתכלית העיקרית הנרצית. ואף אנחנו לא נדע מהו טיבו של עולמינו זה - ה'בית מלון' הוא או שמא 'ישיבה'.

ולזאת באו חז"ל הק' וגילו את אוזנינו בדרשת פתיחת התורה הקדושה בתיבת 'בראשית'. הידעת לאיזו תכלית נבראו שמים וארץ וכל אשר בהם - בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל שנקראו ראשית, לידע להודיע ולהיוודע, כי תכלית בריאת העולם היא בשביל התורה. די וועלט איז א ישיבה (העולם הוא ישיבה) וכל שאר צרכי בני האדם המה רק טפלים ומסייעים לתכלית שלשמה 'באנו לישיבה'... ואם אך יבוא מאן דהו ויעלה על דל מחשבתו כי ה'תכלית' עלי חלד היא להגדיל הון ולהרבות נכסים ולחיות חיי תענוגות, אף אם לא יוותר על 'חובותיו' הרוחניים, הרי טועה הוא טעות מרה ונוראה בעיקר תפקידו בעולמו ובמטרת ברוא ה' אלוקים שמים וארץ. כי אכן - די וועלט איז א ישיבה.

וכשם שדעת לנבון נקל, כי בחור שיחפוץ לחסות בצל ה'ישיבה', ויגלה את אוזנו של ראש הישיבה לאמר - ראה נא, איש אמת אנכי, ואגלה לפני ראש הישיבה מצפוני לבי. חפץ אנכי בישיבה כי 'מטעמים' ערבים מחלקים שם לסועדים ערב ובוקר וצהריים, וכמו"כ תערב שנתי למאד בחדרי הפנימיה. ולשם כך 'מסכים' אני גם להשתתף בשיעורים ובתפילות....הלא פשוט וברור שלא יאותו לקבלו לבין שורות התלמידים, משום שהפך את העיקר לטפל והטפל לעיקר, כיו"ב ייאמר לענין החיים בעולם הזה, וד"ל.

במעשיו מה שהיה פועל בנן עדן, אך אחר אשר נגרש האדם הושלל ממנו ראות הדבר, אבל המעשה נפש עמל עמלה לו כי הרוחניות לא ימנענה ההרחקה והפעולה נעשית, אשרי המחכה ויגיע בעולם הזה לאכול מפרי דרכו שהוא מזון הנשמה בנן עדן. שוב בא לידי מאמר חז"ל (תיקון נח) וז"ל, 'לעבדה אלו מצות עשה ולשמרה אלו מצות לא תעשה', וכוונתם ז"ל על דרך שביארנו, עכל"ק.

בעיני ה' - הזהירות בשמירת עיניים

כתב הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בראשית ד"ה ויראו), שכל פגם דור המבול התחיל מ'פגם העיניים', וכמו שנאמר (ו ב) ויראו וגו', ונח מצא חן בעיני ה' כי תיקן פגם זה, וזהו בעיני ה' - שקידש עיניו רק למענו ולכבודו ית'. וכבר איתא בגמ' (סוכה מט:) כל אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים כ"א.

שמירה מדברים המפסידים והמריעים לצומה, כמו כן גן עדן וכו' גם היא צריכה עבודה ושמירה כפי רוחניותה. הגשמה המיוחדת לה היא עסק התורה כמו שאמר הכתוב (דברים לב ב) 'ערוף כמטר לקחי תול כטל אמרתי', והזרעים הם מצות עשה אשר יעשה אותם האדם, כרמוז בדברי הנביא (הושע י יב) 'זרעו לכם' וגו', והגם שלא נזכר בדברי הנביא אלא הצדקה, לא על פרט הצדקה לבד הוא אומר אלא על כל פרטי הצדקות (מצוות) הוא אומר, וכן הובא בדבריהם ז"ל (מדרש תהלים קיד) שכל מצות שיעשה האדם הקב"ה זורעה וכו'. והעבודה היא התעסקות גדול והסתכלות נמרץ בתורה שהוא עיקר מצוותה, והשמירה גם כן לבל יפרוץ גדריה ולבל יפסיד צמחיה, והיא שמירת מצות לא תעשה אשר צריך האדם לשמור לבל עבור עליהם כי הם המפסידים כל דבר טוב וכו', ומעתה יוצדק לומר על גן עדן לעבדה ולשמרה. והנה בימים ההם כשהניח ה' האדם בנן עדן היה מביט וצופה בפעולות צדיק לחיים

כא. ודרך הישרה היא שיגדור האדם את עצמו בגדרים וסייגים, להתרחק מן העבירה, לבל יוכל המשחית להתקרב לפתח ביתו, דהנה כששלח נח את היונה כתיב (ח יא) 'ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה'. ואיתא במדרש (ב"ר לג ו) רב ביריי אמר נפתחו לה שערי גן עדן והביאה משם. והקשה הרמב"ן (שם), לפי שיטה זו מנין ידע נח שקלו המים מעל הארץ, והלוא בגן עדן לא היה מבול כלל, ותירץ 'ואולי היו שערי סגורים שלא יכנסו שם המים, וכאשר קלו המים נפתחו'. ולפי דרכנו למדנו, שבעת אשר שולט מבול בעולם הרי אף הגן עדן מסוכן הוא להקרב, ואין עצה ואין תבונה אלא לסגור שערי מפני המים הזידונים. ולדרכנו יש ללמוד, שבעת אשר היצר הרע בוער בסערת אש ברחובה של עיר, והמים הזידונים מאיימים לשטוף את העולם, ביכולתם להחריב ח"ו בתי ישראל ואפילו בתי כנסיות ובתי מדרשות, ומן החובה להיות 'גודר גדר' לעמוד בפרץ בשמירה מעולה על הפתחים - מכל מיני כלים שונים והמבין יבין, ועל ידי זה יוכל לשמור על 'גן עדן' שלו כראוי.

בא וראה עד כמה צריך האדם 'לסגור' עצמו מכל השפעה רעה, שהנה דרשו חז"ל (סנהדרין קח.) מה שנאמר (ז כב) 'מכל אשר בחרבה מתו - ולא דגים שבים', והביא המהר"ל ב'גור אריה' מה שכתב הרא"ם, שלפי זה צריך לומר שה'דגים' לא השחיתו דרכם כמו שאר בעלי החיים, ומשום כך לא מתו. וצריך לבאר מדוע באמת דייקא הדגים שמרו על עצמם יתר משאר בעלי חיים (ופשיטא שאין להם יצר טוב גדול מהחיות והבהמות...) וביאר המהר"ל דבר נורא על פי מה שפירש רש"י הא דכתיב (ו ו) 'וינחם ה' כי עשה את האדם - נחמה היתה לפניו שבראו בתחתונים, שאלו היה מן העליונים היה ממרידן', וכתב המהר"ל 'מזה תלמוד כי האדם החוטא ממריד את כל השוריים במחיצה שלו', והיינו שאם היה האדם שרוי בעליונים הרי היה ממריד אפילו את המלאכים שיעשו כנגד רצון ה' ח"ו, ולפי"ז מבואר הטעם שלא חטאו הדגים אחר שאינם נמצאים עם האדם אלא חיים בים - ב'עולם' ובסביבה משלהם... אמור מעתה, הגודר עצמו בסביבה טובה כמה שפע רב ברוח ובגשם הוא מביא על עצמו.

וכלשון קדשו של הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (סוף פרשת אמור) 'כי הרשע הזה מביא שורש פורה בקרבך וכו', וכאשר עינינו הרואות בעולם הזה כאשר יש ח"ו שינוי אויר על ידי איש אחד, שיש לו ח"ו מיחוש החולי, יכול ג"כ להזיק לאחרים, ה' ישמרנו ויצילנו מכל רע בזה ובבא', היינו שכשם שהחולה בגופו מדבק את הבריאים במחלתו, כמו כן בענייני רוחניות מדבק הרשע את הצדיק רח"ל.

מעשה בבחור שלא חש בטוב, משבא לפני הרופא נשאל הבחור מדוע הוא מעשן... ענה הבחור לא מינייה ולא מקצתיה, מעולם לא הכנסתי ציגערעטל (סיגריה) לפי, אמר לו הרופא, הרי הנני רואה ב'צילומים' שכל ה'ריאות' שלך

ביצע חם באביו בעת שנתו, אך דברים אלו אינם מופיעים בתורה, ולפי פשוטו של מקרא כל רעתו של חם עליו קללו אביו ואמר (פסוק כה) 'ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו' לא היה אלא על 'זירא חם אבי כנען את ערוות אביו' ובעבור שטינף נפשו בראיה אסורה נתקלל בקללה נמרצת זו לעולמים (הובא ביגדיל תורה).

איתא ב'ירושלמי' (ברכות א ה) אמר הקב"ה - אם אתה נותן לי את לבך ועיניך, הריני יודע שאתה שלי, ומי פתי לא ירצה להיות נמנה על 'אנשיו' של הבורא...

עולם חסד יבנה - קיום העולם רק בזכות מידת החסד

בפרשתן 'אלה תולדות נח', ובמדרש (ב"ר ל ה, נחא לעליונים נחא לתחתונים) נח לשמים ונח לבריות^{כג}, ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה נח איש) כי להיפך ממנו היו בני דורו, שהיו מושחתים בינם לבין הבריות

בפרשתן (ט כג), 'ויקח שם ויפת את השמלה וישמו על שכם שניהם וילכו אחורנית ויכסו את ערוות אביהם ופניהם אחורנית, וערוות אביהם לא ראו^{כד}. הקשה ה'אלשיך' הק', מדוע 'וילכו אחורנית', ואם מחמת שרצו לשמור את עיניהם מראות ברע, תסגי להו בסגירת ועצימת עיניים, ומדוע הפכו גם את פניהם אחורנית. אלא צ"ל, שמראה שאינו מהור פוגע ב'צלם אלוקים' הנמצא לנגדו, אף אם אין עיניו פקוחות.

יש שביארו שלכן ההולך במקום 'דאיכא דרכא אחרינא' נקרא רשע (ב"ב נו:) וכפירוש רש"י שנקרא רשע אף אם עצם עיניו ולא נכשל, כי עצם המראות האסורות הנגלות לפני האדם אף בלא ראיית עיניים בפועל מטמאות את הנפש.

בעניין זה ביאר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע את הכתוב (ט כד) 'וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן' ובגמרא (פנהדרין ע.) דרשו כי דברים נוראים

שחורות מעשן הציגערעט'לעך, עד שנתברר כי אף שהבחור אינו מעשן מכל מקום כל סובביו מעשנים והוא 'נושם' יומם ולילה עשן פיח לתוך ריאותיו... ומכאן תלמד עד כמה גרוע היושב בסביבת חברים רעים אף אם אין לו כל שיג ושיח עמהם - דיו שהוא בקרבתם.

ואין עצה ואין תבונה אלא לעשות 'תיבה' לעצמו ולהתרחק מן הרע כמטחוי קשת, ועל אחת כמה וכמה שצריך להיזהר ולהישמר מחברים רעים שיכולים להורידו לשאול תחתית רח"ל.

וכמו שהעמיסו צדיקים במאמרם (תענית כג.) 'או חברותא או מיתותא', שחבר טוב יכול לסייע מאד לאדם להתעלות ברוחניות, אך אם חלילה החבר אינו כשר והגון ח"ו אזי הוא בבחינת 'מיתותא' ועלול לגרור גם אותו לבאר שחת, ה' ישמרנו.

מעשה בבחור שלמד בישיבתו של הרה"ק מבאבוב זי"ע שהחל להתרועע עם חברים מפוקפקים ומצבו הרוחני החל מתדרדר מטה מטה... קראו הרבי ושאלו, האם ידעת מה פירוש תיבת ותמגר (בברכת 'זלמלשינים'), לא ידע הבחור פירוש המילות, אמר לו הרבי, אף אני לא ידעתי פירושה של תיבה, אבל זאת אדע - כי איננו 'מריח' טוב, כי התבוננתי על שכני וידידיו וראיתי שכולם מינים רעים הם - לפניו תעקר ותשבר ולאחריו ותכלם ותשפילם, ה"י מכל אלו... ובזאת רמז לבחור שימהר לעקור ולשבר את 'קשריו' עם כל אלו הידידים.

כב. מענין לענין, איתא ברש"י (ט כג) כאשר כיסו שם ויפת את נח אביהם - 'שם שנתאמץ יותר מיפת לכך זכו בניו לטלית של ציצית ויפת זכה לקבורה לבניו', לכאורה צריך ביאור מה 'נתאמץ' שם יותר מיפת, איזו התאמצות נצרך לקחת 'שמלה' לכסות את אביהם, אלא הכוונה ש'נתאמץ' לעשותה בזריזות בחיות ובהתלהבות, ועל כך זכה למצוות ציצית שהיא שקולה כנגד המצוות כולם. אך יפת שאכן עשה אותו מעשה המצווה כאחיו שם, אבל עשאה ללא כל חיות - כמת, לכן לא זכה כי אם לשכר מידה כנגד מידה, שיזכו בניו לבא לקבורה, כי המת נצרך לקבורה... מעין זה אמרו במליצה דבנזקי 'בור' כתוב בתורה (שמות כא לד) 'והמת יהיה לו', כי הלומד בלא חיות כמת ל"ע, נשאר 'בור' ועם הארץ...

כג. ידועה קושיית העולם על דברי חז"ל (עירובין יח: הובא ברש"י ז א) שבשעה שדיבר ה' אל נח אמר לו 'אותך ראיתי צדיק' ואילו בריש הפרשה כשדיבר עליו שלא בפניו אמר 'נח איש צדיק תמים' - מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו, ולכאורה צ"ב, שהרי חזינן כאן שבפניו אומרים מחצית שבחו של אדם, ולא רק מקצת, כי שלא בפניו אמר שתי מעלות ובפניו אמר רק מעלה אחת. וביאר הרה"ק ה'מקור ברוך' זי"ע, כי אף איש

באר הפרשה - פרשת נח

מלבד מה שהשחיתו דרכם בינם לבין קונם, וזהו אומרו (ו יב) 'וירא א' כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ', שלא הלכו בדרכי השי"ת מה הוא רחום אף אתה רחום. וז"ל החת"ס, משום כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, דרכו מוסב על אלוקים - שהשחיתו דרכי אלוקים, שהוא רחום וחנון, מה שראוי לאחוז בדרכיו ולהיות בין אדם לחברו חומל וחונן^{יד}, ואילו

עשו בן הי' הקב"ה מרחם וחונן אותם אעפ"י שעברו עבירות בינם לקונם, אבל עכשיו שלא עשו בן נחתם גז"ד שלהם^{כה}.

ובזכות החסד 'יבנה' העולם כולו^{יז}, וגם 'העולם' הפרטי של הגומלין חסדים^{יח}. וכדאיתא במדרש (שוח"ט לז) ששאל אברהם אבינו את שם בן נח 'ביצד יצאת

הוא מעלה גדולה... נמצא שבפניו אמר רק מעלה אחת צדיק, ושלא בפניו שבחו בשלשה שבחים - איש, צדיק, תמים הרי שבפניו אמר רק 'מקצת'.

כד. דבר נפלא מצינו במדרש (תנחומא ה) בזה"ל, נח איש צדיק, על שזן את בריותיו של הקב"ה נקרא צדיק. שני בני אדם נקראו צדיקים על שזנו את הבריות, נח ויוסף, שכך כתוב בו 'על מכרם בכסף צדיק (עמוס ב ו), וכתוב בו 'ויכלכל יוסף' (בראשית מז יב). עכ"ד המדרש. והיינו שלא מצינו בכך התורה מי שיעיד עליו הכתוב שהוא 'צדיק' זולת נח ויוסף, ופירשו חז"ל מעלתם היתירה שמשום כך זכו לזה - כי זנו את הבריות, ומכאן תלמד מעלתם הנשגבה של בעלי גמילות חסדים.

מאמר נחמד שמעתי לפרש במה שנאמר (תהילים קמו ז-ט) 'עושה משפט לעשוקים נותן לחם לרעבים ה' מתיר אסורים, ה' פוקח עורים ה' זוקף כפופים ה' אוהב צדיקים, ה' שומר את גרים יתום ואלמנה יעודד', שלכאורה תמוה מדוע נזכר שה' אוהב צדיקים בתוך כל אותם אומללים ושבורי לב שה' עומד לימינם, אלא שרמז יש כאן, ה' אוהב צדיקים ההולכים בדרכיו ובמידותיו והם עושים משפט לעשוקים ונותנים לחם לרעבים ועוזרים ומסייעים לאותם זקוקים לסעד ולתמיכה...

כה. מענין לענין באותו ענין, כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (חפץ חיים עשין ב), וז"ל, ולא לחנם כתבה לנו התורה מעשה דנח (ט כא-כב) 'וישת וישכר ויתגל וכו' וירא חם וכו' ושם ויפת כסו את ערות אביהם', וגם ספרה לנו התורה את הברכה שברכם נח ונתקיימה לבסוף, להראות לנו את גדולת המדה הזאת שצריך האדם לחפות על גנות חברו בכל כוחו כמו על עצמו, עכ"ל.

כו. איתא במדרש (בר"ר לג ב) מעשה שהיה בימי רבי תנחומא כשהייתה עצירת גשמים ובאו ואמרו לו יגזור נא רבינו תענית, וכן עשה, בהגיע יום השלישי לתעניתם (התענו כדת של תורה שני וחמישי ושני, ומעשה זה היה ב'שני' השני שהוא פעם שלישי לתעניתם) ועדיין לא ירדו גשמים, עלה רבי תנחומא ודרש לבני ישראל, בְּנֵי, התמלאו רחמים אלו על אלו והקב"ה מתמלא רחמים עליכם, ומובא שם מעשה באריכות על איש שנתן מעות לצדקה למי שעפ"י סדר העולם לא היה מעניק לו אפילו פרוטה אחת, אז הגביה רבי תנחומא פניו כלפי מעלה ואמר, רבון כל העולמים, מה אם זה שאין לה עליו מזונות ראה אותה בצרה ונתמלא עליה רחמים, אתה שכתוב בך (תהלים קמה ח) 'חנון ורחום', ואנו בני ידידיך בני אברהם יצחק ויעקב עאכו"כ שתתמלא עלינו רחמים, מיד ירדו גשמים ונתרווה העולם.

כז. בפרשתו (ז יב) 'ויהי הגשם על הארץ, וברש"י, ולהלן הוא אומר ויהי המבול, אלא כשהורידן הורידן ברחמים, שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה, וכשלא חזרו היו למבול, וצ"ב, מדוע בגמר המבול כתיב (ח ב) 'ויכלא הגשם', והרי כבר היה מים אלו כ'מבול', ולא 'גשם'.

אלא מבאר הרה"ק ה'ערוגת הבושם' זי"ע, עפ"י דברי 'בעל הטורים' על זה הפסוק 'ויכלא הגשם מן השמים', שמצינו ב'מסורה' ב' פעמים שנזכר תיבת 'ויכלא', א. 'ויכלא הגשם'. ב. 'ויכלא העם מהביא' (שמות לו ו), ולפי"ז יש לבאר הרמז בשייכות מקראי קודש הללו, כי מה טעם ויכלא הגשם דהיינו גשמי ברכה משום שויכלא העם מלהביא תרומה וצדקה לה', ולזה הדגישה תורה בגמר המבול את הלשון 'גשם' כדי ללמדנו דבר זה. ומעתה, מידה טובה מרובה, אם ירבו בנתינת צדקה אזי יתרבה כהנה וכהנה השפעות הטובות של 'גשמי ברכה' בכל העניינים, וכמו שנאמר (דברים טו י) 'נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך'.

כח. שמעתי מגאון ופוסק גדול, בראש השנה דהאי שתא קנה לו איש יהודי יקר, 'מקום' בבית הכנסת לו ולשני ילדיו, ואכן הכינו להם הגבאים את מקומם, ואף ציינו בכתב את שם האיש על גבי הספסל, ובסמיכות לו כתבו

(ו' ו) 'ויולד נח שלשה בנים', מאז שהתחיל להוכיח בני דורו זכה לבנים. כי לא מצינו בתורה מי ש'המתין' לבנים כדוגמת נח שהיה כבר בן חמש מאות שנים ועדיין לא זכה לפרי בטן, ורק בזכות שהחל לעסוק ב'זיכוי הרבים' זכה ל'ויולד נח שלשה בנים'.

בעניין זה ידועים דברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (הובא בכמ"ק שתלמידו הגאון מברדיוב בעל הדברי אברהם אמר זאת לפניו וקילסו מאד), שהיה מבאר בכתוב (תהלים לו כו) 'כל היום חונן ומלווה וזרעו לברכה' - כי על ידי שהוא כל היום חונן ומלווה וגומל חסד^ט עם הבריות^ל, בשכר זאת יקויים בו 'זרעו לברכה', שיזכה לבנים טובים

מן התיבה, אמר ליה בצדקה שהיינו עושים שם, אמר לו, וכי מה צדקה היה לכם לעשות בתיבה - וכי עניים היו שם, והלא לא היו שם אלא נח ובניו, אמר ליה, עשינו צדקה עם הבהמה, החיה והעוף. ולא היינו ישנים, אלא נותנים היינו לפני זה ולפני זה כל הלילה. באותה שעה אמר אברהם, ומה אילולי שעשו צדקה עם בהמה וחיה ועוף לא היו יוצאין, וכיון שעשו צדקה יצאו, אני אם אעשה עם בני אדם על אחת כמה וכמה, באותה שעה נטע אשל בבאר שבע, אכילה שתיה לוויה'.

וגם זוכים בעלי החסד לבניין עולמם הפרטי בבנים מהוגנים. וכן כתב ה'ספורנו' על הפסוק בפרשתן

את שם ילדיו, וכאשר הגיע לביהכנ"ס ראה לפליאתו אדם מבוגר היושב במקום המסומן ש'שייך' לאחד מבניו, על אף ששילמו עליו בכסף מלא... מיד הורה האב לבנו לוותר ולא לעורר 'מהומות'... ואכן, שמע הבן בקול האב ושתק... בלא אומר ולא דברים עמד בין השיטין (בין ספספלי ביהכנ"ס). כעבור זמן מה יצא אותו אדם מבוגר מבית הכנסת לכמה רגעים, חשב הבן כי עתה היא שעת הכושר לזכות את היהודי ב'והשיב', ורצה להתיישב על מקומו הראוי לו, אך האב אמר לו לבל יעשה כן, שלא יחזור הלה ויתבייש, או לאידך יתחיל בדברי ריבות... לא עברו שני רגעים וקול חבטה עזה נשמע בבית הכנסת... כי נפל ממרום הגג מאורר (Fan) ענק (שהיה תלוי על תקרת ביהכנ"ס) על אותו מקום שהיה ריק באותו הזמן, ונשבר הכסא לשברי שברים... ואילו לא היו האב והבן מוותרים - מי יודע מה היה עולה בגורל הבן, ורק בזכות הוותרנות ניצלו חייו...

כט. ואף אם לא חננו הקב"ה בממון רב יוכל להיטיב לבריות במאמר פיו, וכבר אמרו שזה כל האדם - לחזק ולעודד את רעהו בדיבורים טובים, שהרי כך כתיב (בראשית ב' ז) 'ויהי האדם לנפש חיה', ובתרגום - 'לרוח ממללא'. כלומר שעל שם כוח הדיבור נחשב ויהי לאדם. אמור מעתה למה נעשה כוחו של דיבור, וכי לעצמו הוא נעשה, והרי אין איש המדבר אל עצמו אלא אל רעהו... (כי העיניים משמשים את האדם לראות בעצמו, וכן באזניו 'הוא' שומע, ואילו הדיבור נעשה לדבר אל זולתו... ורק מי שמחזיק עצמו 'פיקח הדור' ידבר ויתיעץ עם עצמו כי אין לו עוד ידיד חכם כמוהו...), אלא וודאי עיקר בריאת האדם ועיקר מהותו הוא עבור השני ובזה כתיב ויהי האדם.

יש שרמזו שלכן אין מתחילים בבקשת הגשמים - ותן טל ומטר לברכה עד ז' חשוון 'כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת' (שבזמן הבית הוצרכו עולי הרגלים לחזור לביתם אחר החג, והרי קושי הדרך מתגבר מאד בעת הגשמים ע"כ היו ממתנינים בבקשת הגשמים עד שיגיע האחרון שבישראל לביתו שבנהר פרת), וקצת צ"ב וכי עדיין שייכת סיבה זאת לגבי דידן, והרי לדאבון לב חרב הבית ובטלה העליה לרגל... אלא, כי אכן, זאת רצו חז"ל שלדורות עולם יזכרו שמעולם הנהיגו להמתין עבור האחרון שבישראל ולאחר הבקשה על הגשמים, והיו מעייניהם נתונים לחשב חשבונו של פלוני - למען ייטב לו בדרכו...

ל. הנה איתא במדרש (בר"ר לד א) על הפסוק (ח טו-טז) 'וידבר אלוקים אל נח לאמור, צא מן התיבה' - 'הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך בי יכתירון צדיקים כי תגמול עלי' (תהילים קמב ח), הוציאה ממסגר נפשי, זה נח שהיה סגור בתיבה י"ב חודש וכו', כי תגמול עלי, שגמלת עלי ואמרת לי צא מן התיבה, עכ"ד המדרש. וכפשוטו היינו שנח התפלל בעודו בתיבה 'הוציאה ממסגר נפשי' ושיזכה לצאת מן התיבה, וקיבל הקב"ה את תפילתו ואמר לו צא מן התיבה, אך הקשה כ"ק אדמו"ר מקאליב זי"ע שאם כן מהו שאמרו 'כי תגמול עלי, שגמלת עלי ואמרת לי צא מן התיבה', והלא עדיין היה בתיבה בשעה שהתפלל, אלא נראה כי תפילתו זו היתה לאחר שיצא מן התיבה, וא"כ קשה מאוד מה שהתפלל הוציאה ממסגר נפשי, שהרי כבר יצא מ'מסגר'.

ומבאר על פי מה דאיתא בזוה"ק (זו"ח, בתרגום ללה"ק) 'כשיצא [נח] מן התיבה וראה כל העולם חרב והתחיל לבכות עליו, ואמר רבש"ע נקראת רחום היה לך לרחם על בריותיך, השיבו הקב"ה, רועה שוטה, כעת אמרת את זה ולא בזמן שאמרת לך בלשון רכה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, ואני הנני מביא את המבול וכו', כל זה התעכבת

באר הפרשה - פרשת נח

עמך ואמרתי לך כדי שתבקש רחמים על העולם ומאז ששמעת שאתה תנצל בתבה לא נכנסה בלבך רעת העולם ועשית תבה ונצלת, וכעת שנאבד העולם פתחת פיך לדבר לפני בקשות ותחנונים, והרי שהיה בזה טענה על נח על שלא עמד בתפילה ותחנונים להצלת בני דורו, ומעתה יש לפרש תפילתו של נח 'הוציאה ממסגר נפשי', שהיא אמורה כלפי נפשו שהיתה נתונה במסגרים, שכביכול היה אטום ו'סגור' ולא 'ראה' את אחרים, והתפלל להוציא את הנפש ממסגרים, ששוב לא יראה רק את עצמו, אלא יראה את אחרים ירוש בטובתם... [פשיטא ואין צריך לומר, שלא נאמרו הדברים כלפי נח, אלא לדרוש מכאן כלפי עצמנו להוציא נפשנו ממסגרים ושנדרוש ונחקור תמיד בטובתם].

סיפר הגה"צ רבי מנחם פישער שליט"א אב"ד קהל עדת יראים במאנסי יצ"ו, מעשה בבחור מבני חו"ל שלדאבון לב האט נישט געהאלטן ביי גארנישט (לא היה מעוניין בתורה ותפילה כהוא זה), והרי 'בטלה מביאה לידי שעמום', ממילא ירד מדחי אל דחי... והנה טבע הטביע הקב"ה בעולמו שהנפש לא תמלא ללא 'סיפוק' והנאה מאיזה דבר הנותן לו חיות, מצא לו הבחור 'עיסוק' פסול, שהיה מתקשר באישון ליל לבית הרבנים [בידיעתו כי מדרכו של רב בישראל להיות מוכן ומזומן לשואליו - בפרט אם הטלפון מצלצל בשעה 2-3 באמצע הלילה שהרי זה מוכיח בעליל כי מדובר בשאלה דחופה ונחוצה שאיננה סובלת דיחוי אפילו לכמה שעות בודדות] ומטרידם ב'קלאץ קושיות' - הלכות פשוטות שכל בר בי רב יודע לענות עליהם - שכחתי לומר ותן טל ומטר... נמצאה טיפת דם בביצה שפתחתי..., עזותו של הבחור גברה, עד שבליילה אחד התקשר ל'פוסק הדור' הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל כשהשעון הורה על שעה 3, רבי משה נבהל לשמע צלצול הטלפון והבין כי מסתמא 'פיקוח נפש' לפניו (מה שנתברר כי אכן כן הוא), וענה מיד, בטרם שמע השאלה, התנצל כי עדיין לא בירך 'ברכת התורה', לאחר ברכת התורה פנה לשמוע את דבר השאלה... ובחכמת החיים הבין את אשר לפניו... כי מצד השני של הטלפון עומדת לה נפש שבורה ומסכנה המחפשת סיפוק בחיים, מכיוון שכן, ענה בתחילה בשלוות הנפש על השאלה, לאחמ"כ, אמר לבחור, עתה אשאלך 'שאלה', מהי המסכת הנלמדת כעת בישיבה שאתה לומד בה... בניסי ניסים ידע הבחור את שמה של המסכתא, וענה מסכתא פלונית, המשיך רבי משה ושאל, באיזה דף עומדים עתה, הבחור שלא ידע מה ממתין לו... אולי עומד רבי משה לבחנו על הנלמד... ענה מבלי לחשב ומבלי דעת, דף ל... אמר לו רבי משה, אנא ממך, אבקשך שתיטיב עמי 'טובה' אחת, היות וממילא הנני ער בשעה זו וגם אתה, אולי נלמד בחברותא את הדף הנלמד בישיבה - דרך הטלפון, בלית ברירה נטל הבחור גמרא - מעשה חידוש שכבר זמן רב לא עשה, ולמדו יחד בהתמדה נפלאה ובבהירות עצומה, בגמרם 'עמוד' שלם, סיימו את תלמודם, כשרבי משה מקשה לו קושיא עצומה במהלך הסוגיא, עד שהיה ברור לו שהבחור מבין וזוכר היטב את הקושיא נפרד ממנו ובירכו לשלום, כשהא מבקש ממנו, מחר גש נא לראש הישיבה שלך ותציע לפניו את הקושיא העצומה הזאת.

ויהי ממחרת, ניגש הבחור בהתרגשות עצומה לפני ראש הישיבה - שבנס זכר מיהו ראש הישיבה... ואמר לפניו, רבי ומורי, קושיא עצומה באמתחתי, רה"י חשב מתחילה, נו, איזה קושיא כבר יכול בחור כגון דא להקשות, אך משהציע הבחור את דבריו, יצא רה"י מגדרו, והתפעלותו גדלה עד לשמים, רה"י ניסה למצוא ישוב ומענה בסוגית הגמרא, במפרשי הגמרא, בראשונים ואחרונים, ולא מצא את ידיו ורגליו... הקושיא חזקה ממנו... מכיוון שכך, החל לומר לעצמו, אם כן, נמצא שטעינו בבחור זה, לא ידענו עד כמה גדלה מעלתו, בהירותו ועמקותו בתורה, מסר את הקושיא ל'מגידי השיעורים' והם גם לא מצאו יישוב, הללו הציעו הקושיא לפני תלמידים, ותהום כל העיר, כל הישיבה רעשה וגעשה סביב הבחור והקושיא, כמובן שהבחור קיבל מקום של כבוד, חיזוק ועידוד ומשם לקח עצמו לידיים ועלה על דרך המלך.

עתה הבה ונתבונן, כי כל עלייתו וחיזוקו היה ע"י אותו גאון וצדיק, שבעומק הבנתו הבין את אשר לפניו - לא בחור רע מעללים, מטריד ומפריע, אלא נפש מיוסרת וכמהה לסיפוק, ויש לספק לו 'מזונו' הראוי לו ומיד יעלה ויפרח כגן רטוב... אילו היה רבי משה מנתק את הטלפון על אתר, כנדרש לעשות למחוצץ כזה מה היה יוצא מכל זה... אף אנו בדידן, נדע שכל מה שפלוגי אומר לנו... עושה לנו... מעולל לנו... אינו רע מעללים, אלא נראה את ה'שורש' להנהגתו, מה חסר לו ומה מעיק עליו, כי ה'גערה' היא 'טיפול' חיצוני - וגם זה לא, איננה מועלת במאומה, אמנם את נהיה 'משכיל אל דל', נבין שהוא עושה כל זה מחמת שלא טוב לו... נטפל בשורש, נחזקו ונאמצו, והכל יבוא על מקומו בשלום...

וכשרים לא. גם יזכה לשאר מילי דמיטב ולרוב ברכה לב, וחיו יאריכו ויתברכו לאין ערוך לג, כי על ידי שהאדם

לא. ובאמת כן איתא להדיא בגמרא (ב"ב ט:): רבי יהושע בן לוי אמר, כל הרגיל לעשות צדקה - זוכה הויין לו בנים בעלי חכמה, בעלי עושר, בעלי אגדה, בעלי חכמה. ובכלל זה מי שלא זכה עדיין לבנים ודאי יזכה לבנים, ואף גם זאת שיהיו בניו בעלי חכמה וכו'.

הרה"ק רבי ברוך מזיכלין זי"ע הזכיר את חתנו שהמתין לישועה לזרע של קיימא לפני הרה"ק הרבי רבי העניך מאלכסנדר זי"ע ובפרשת נח הוה מעשה, אמר לו הרבי רבי העניך, הנה מתחילה כתוב 'אלה תולדות נח' ואיתא ברש"י הק' 'עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים', ובהמשך הכתוב - 'ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת', ולכאורה צריך ביאור מדוע פירש מתחילה 'תולדות נח' על המצוות ומעשים הטובים כשלפי פשוטו של מקרא קאי על לידת שלשת בניו הכתוב מיד בסמוך, אלא, בשמים ממעל יש 'שערי תולדה' אשר משם נשפע לבני האדם 'זרע של קיימא' והם עומדים בסמוך לשער גמילות חסדים. ופעמים ששערי תולדה סגורים וקשה ביותר לפתחן, אז העצה היעוצה להיכנס אל השער הסמוך ב'שער גמילות חסדים', ומשם אפשר בנקל לבקוע גם את 'שער התולדה' ולזכות לזרע קודש, וזה נמי היה אצל 'נח איש צדיק' שהמתין חמש מאות שנה לזרע של קיימא, ועל כן עסק במצוות וגמילות חסדים, ומשם נפתח לו גם שער התולדה, ולזה כיוון רש"י 'עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים' שעי"ז זכה ל'ויולד נח שלשה בנים' כפשוטו ממש.

לב. שמעתי מהגרי"מ טורצ'ין שליט"א, שאביו הגאון רבי אלעזר צדוק זצ"ל (בעל ה'שונה הלכות' יחדיו עם הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי זצוק"ל) למד בימי בחרותו בישיבת 'חברון' בעיה"ק ירושלים תובב"א, ובאותם השנים עדיין לא סודרה ה'פנימיה' (דארמיטארי) בישיבה, והיה ישן בביתם של בעה"ב (בתקופה מסוימת היה ישן בביתו של הרה"ק רבי שלומק'ה מזוועהיל זי"ע). בערב יוהכ"פ אחר סעודה המפסקת בבית מארחו מיהר רא"צ לשיבה להתעורר באמירת תפילה זכה כל נדרי ותפילת ליל יוה"פ, והנה הוא עובר בסמוך לביתו של הגה"ק מטעפליק שכבר היה אז לעת זקנותו, והגאון הנ"ל ביקש ממנו, בחור'ל בחור'ל רחם נא ובוא עמי לביתי לסייעני באיזה ענין נחוץ ודחוף... רא"צ לא שת לבו לשעה המיוחדת והמאוחרת, ובנחת סר לבית הגאון כשבכוחות על טבעיים ובמסירות נפש ממש הוא מנקה ומסייע בעדו ככל הדרוש אף שידע להדיא שעי"ז הוא מפסיד 'כל נדרי' וכו'. בגמרו את עבודת הקודש ב'הוצאת כף ומחתה' נענה אליו הגאון וכה אמר לו, הנה עזרתני בדבר ובאופן שהוא מעל לטבע אף הקב"ה יסייעך בשנה הבעל"ט למעלה מכל טבע העולם... באותה שנה נפתחו בפניו מעייני החכמה למעלה מכל דרכי הטבע, והיה לומד בכל יום ויום בהתמדה 30 דפי גמרא בהבנה עמוקה, והיה זוכרם בזכרון נפלא כמי שהגמרא עדיין פתוחה לפניו בכל עת (אף שבטרם האי עובדא ג"כ היה רא"צ מתמיד נפלא ועילוי אדיר, מ"מ בו השנה עלה ונתעלה פי כמה וכמה)... עד שהמשגיח הגאון רבי מאיר חדש זצ"ל הבחין בהנהגתו המשונה של הבחור רא"צ - שהוא עומד מול העמוד כשסטנדר לפניו והוא גומע ובולע מסכתות הש"ס בזו אחר זו - וכל זמן קצר הוא מחליף מסכתא, קרא לרא"צ והחל בוחן אותו ב'סוגיא' הנלמדת בישיבה בסדר ה'עיון' - ישר והפוך מעלה ומטה, ולא מצא כל דופי בהבנתו וידיעותיו, אך המשגיח שלא ידע את הסוד העומד מאחורי הצלחה זו טען בפניו כי האף אומנם שלא תפסו אפילו בסברא אחת מ"מ לדעתו לא זו הדרך לגרוס דפי גמרא זה אחר זה, אך רא"צ לא ענהו והמשיך בדרכו. וכל ימיו היה הש"ס כמונח בכיסיה (כלשון בני אדם 'ש"ס על האצבע') ובכל מקום ששאלוהו ידע בבירור את הדף בו נכתב מאמר זה, ואלו 'תוספות' כתובים על הדף כסדרן זה אחר זה - עד שהיה יודע לקרוא את הגמרא בשורה ישרה 'מתחיל ברש"י ממשיך בגמרא ותוספות ומסיים ברבינו חננאל'. גם היה מוכיח את תלמידיו (העילויים) 'ידיעת ש"ס' מהו... כשהם בוחנים אותו ואינם תופסים אותו אפילו בטעות אחת ח"ו. הרי לך, כי לא היטיב רא"צ עם זולתו אלא עם עצמו, וכל ימיו נהנה מאותה 'טובה' בעליה בתורה ובידיעת הש"ס על בורי'ה ובחינוך התלמידים עפי"ז.

לג. ומעניין לעניין באותו עניין, בפרשתן (ט ו) 'שופך דם האדם באדם דמו ישפך', כתב הרה"ק מקאמרנא זי"ע בחומש 'היכל הברכה' (ט ה) מכאן אזהרה רבה למקפח את פרנסתו של חברו ויורד לאמנות חברו הרי הוא כשופך דמים ממש. גם הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע היה אומר שהמקפח פרנסת חברו הריהו ב'סכנה' עצומה, ומעשה היה בדידיה שאחד מחסידיו ירד לחיי הרב בקהילתו, קרא לו רבי יחיאל ואמר לו, דע לך, מקובלני מרבתי שכל היורד לאומנותו של חברו הרי הוא מקפח את חיי עצמו, וקרא עמו את הפסוק 'שופך דם באדם דמו ישפך' מילה במילה כמקריא את הסוטה, והזהירו מאד לבל ישוב לדרכיו הנלוזות, ואכן קיבל החסיד על עצמו תיכף להפסיק

באר הפרשה - פרשת נח

גומל חסד הרי הוא גורם לקיום העולם כולו, וכדוגמת
 נח שבזכות שהתחסד עם כל החיות והבהמות זכה
 ש'עולם חסד יבנה' ובנה את כל העולם כולו.
 תתקבל צלותהון ובעותהון קדם אבוהון די בשמיא
 להריק עלינו שפע ברכה והצלחה, על מי
 מנוחות ינהלנו, עד יבוא לציון גואל בב"א.

את כל פעולותיו נגד הרב בעירו, אך משחזר לעירו היטוהו חבריו הרעים אחריהם וחזר לסורו לירד לחייו של הרב,
 ותיכף לאחר מכן החל לירוק דם עד שיצאה נפשו. ומידה טובה מרובה למי שמסייע לחברו בפרנסתו עד כמה זוכה
 הוא לברכות עד אין קץ.